

Prof. Dr. Fuat Sezgin

BATI BIZDEN ÖĞRENDİĞİNİ BIZE SATIYOR

Tam 60 yıl boyunca günde 17 saat çalışarak Müslüman bilim adamlarının bilim tarihinde yaptıkları devrimleri delilleriyle ortaya koyan Prof. Dr. Fuat Sezgin, "Batı, Allah'ın koyduğu tabiat kanunlarının gereğini yapıp, çok çalıştı ve bizden öğrendi" diyor. Sezgin, Batılı bilim adamlarının da İslam'ın bilimi teşvik edici yönünü kabul ettiğini söylüyor.

s6

Prof. Dr. Fuat Sezgin, İslam Bilimleri Tarihi araştırmacısı. 65 yıldır, uykusundan ve yemeğinden vakit ayırarak günde 17 saat okumalar yapıyor. CNR'da düzenlenen MÜSIAD fuarında İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Sergisi'yle ziyaretçilerle buluşan Sezgin bilimin İslamiyet yüzünden geri kaldığını savunanlara karşı çıkıyor ve ekliyor;

**Kübra & Büsra ile
İkide Bir**
ikidebir@yenisafak.com.tr

Prof. Dr. Fuat Sezgin dünyanın önde gelen bilim tarihçilerinden biri. Sezgin'in, İslam Bilimleri üzerinde ciddi tezleri ve çalışmaları dünyadaki bir çok oryantalist tarafından hala tartışılıyor. "Amerika'yı, Colomb'tan önce Müslümanlar keşfetti" gibi dünyanın zor kabul edeceği tezleri olan Prof. Dr. Fuat Sezgin, dünyanın kafasını karıştıran bir şarkiyatçı haline nasıl geldi? İşte cevabı: 60 yıl boyunca, yılda 365 gün ve her gün aralıksız 17 saat çalışarak. Bir dilim ekmeğe yiyip, az uyuyup dünyanın zevklerini elinin tersiyle iterek. Yani onun deyimiyile 'zahid' bir bilim adamı olarak. Sezgin, mütevazılığı ve şükranlı duruşuyla aslında görünüşten ötesinde arif bir kişilik örneği sergiliyor.

Hakkınızda ilginç detaylar var. Onlardan biri 60 yıldır hiç mola vermeden 365 gün İslami bilimler üzerine çalıştığınız. Neden ısrarla İslam bilimleri araştırdınız? Neden araştırmıyayım ki? Sizi bilim adamı yapan ne öyleyse? Ben ilse de matematiğe çok meraklıyım. Mühendis olacaktım. Ki il yıl önce vefat eden ağabeyim mühendis olmamı ve bir şeyler keşfetmemi çok isterdi. Ama ben mühendislik okumaktan vazgeçtim. Kendimi şarkiyatçılığa verdim.

Neden? Sebepni anlatıcağım. Mühendisliği bıraktığım için ağabeyim yıllarca benimle konuşmadı. Onu hayal kırıklığına uğrattığımı düşündü. O keşfeden bir kardeşini kaybetmişti. Başınız mı peki? Tabii baştır. Otuz yıl sonra mühendis olmayıp İslamiyatçı olduğuma çok şükretti ve sevindi. Siz neden İslamiyatçı oldunuz?

Başka sebepler de var. Ama temelinde; bir akrabam edebiyat okuyordu. Alman oryantalist Hellmut Ritter'in talebesiydi. Ne olacağı konusunda kafam karışkiken Haydarpaşa vapurunda o akrabama rastladım. Bana "Ne yapacaksın?" diye sordu. Ben de "Mühendis olacağım" dedim. "Bizim Edebiyat Fakültesinde Alman bir adam var. Müthiş Arapça biliyor." dedi. Bir Türk için Alman birinin Arapça bilmesi o zamanlara bakınca müthiş bir şeydi.

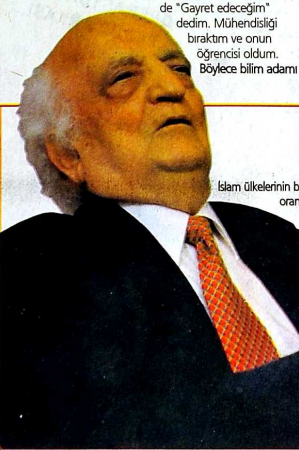
ALMAN PROFESÖRÜNDEN ETKİLENDİM, ŞARKİYATÇI OLDUM

Etkilendiniz. Tabii ki affaldım. Benim dönemimde dünya görüşümüz o kadar dardı ki hiç birşey bilmiyorduk. Oysa Almanlar Arapça'yı yüz yıllardır biliyorlar. "Gelecek hafta seni onun yanına götürüyoruz" dedi. Beni götürdü baktım. Hakikaten büyük bir alimdir, zor bir adamdı. Sonra ne oldu?

O zaman da akıllıymışım. (gülüşmeler) Adamı görün görünce "Şarkiyatçı olacağım" dedim. Ne yaptınız?

Hemen Edebiyat Fakültesi'ne girdim. Ama kayıt yaptırmayı tarihini kaçırmıştım. Dekanlığa başvurdum. "Lütfen bana yardım edin" dedim. Bana adadlar. Dekanın yanına gittim şansım varmış. Bir kapıyı çaldı, içeriye yakışıklı bir Alman girdi. Kimdi?

Hellmut Ritter'di. Benim çıkmamı bekledi. O beklerken dekan ona dönerek "Sizin talebiniz olmak isteyen biri var" dedi. O da bana dönerek "Niye gelmek istiyorsun?" diye sordu. Ben de "Sizin seminerinize gelmişim, talebeniz olmak istiyorum" dedim. "Baban milyon mu?" diye sordu. "Hayır ve istelik vefat etti" dedim. "Çalışkan mısın, sabırlı mısın?" dedi. Ben de "Sabırsız sayılmam" dedim. Baktı benden kurtulamayacak; "Peki kabul edeyim" dedi. "Bu iş bir iki İslanla olmaz çok fazla dil öğrenmeniz" dedi. Ben de "Gayret edeceğim" dedim. Mühendisliği bıraktım ve onun öğrencisi oldum. Böylece bilim adamı

Dini yanlış anlayanlar yüzünden bilim gelişmiyor

adayı mı oldunuz?

Oldum ama iş onunla bitmedi. Ritter bir gün bana "Günde kaç saat çalışıyorsun?" diye sordu. Bende 14 saat çalışıyorum dedim. Almanca öğrenmeye başladım. "Bu tempo ile ilim olamazsın. Eğer olmak istiyorsan buna bir kaç saat daha eklemelisin" dedi. Kendisi kaç saat çalışıyordu peki?

O günde yirmi saat çalışırdı. Eğer günler 24 saatten daha uzun olsaydı benim daha fazla çalışırdı. Siz hocanızı dinlediniz mi?

Tabii o söz vermiştim. Başka çarem yoktu. Çok fazla dil öğrenmem gerekiyordu. Yetmiş yaşına girinceye kadar günde 17 saat çalıştım. Kaç dil öğrendiniz?

Söylem. Her sene bir dil öğrenmeye çalışıyordum. Neden söylemiyorsunuz?

1961 senesinde Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldım. Almanya'ya gittim. Bakırm halim harap, daha çok dil öğrenmem lazım. Kaç dil öğrendiğim sormayın ama sistematik olarak alşım yemeğine kadar ilim çalışıyordum. Saat yediden on kiye kadar dil öğreniyordum. Bu kır yıl böyle devam etti. Sonra da İslam Bilimleri Tarihisi oldum. Bu uzun ve yorucu yolculukta İslam bilimi sizi nereye ulaştırdı, nasıl bir insan yaptır?

İslam da bir insan tipi vardır. Ona "zahid" derler. Onun anlamı insanın varlık içerisinde dünyanın gerçekleri tarafından bırakarak kendini bilgiye sevk eden insandır. Zahit aynı zamanda inançlı bir insan tipidir. Siz zahit misiniz?

Evet. Nasıl yaşıyorsunuz?

Benim de herkes gibi yaşama imkanları var. Buna rağmen enstitüye giderken her gün bir dilim ekmeğe getiriyorum. Eşim bana bazen kızıyor "Çok az

yaşıyorsun, daha çok getir" diyor. Ben eşimin sözünü bazen dinliyorum, bazen de dinleliyorum. Bir dilim ekmeğe alıyorum, yanına yağsız reçel çkanyordum. Yedi dakika içinde yemek için halledip çalmaya devam ediyordum. İslam bilim dünyasında bu tip insanlar çoktur. Zaten bilim adamı bu şekilde yaşıyor. Bugün böyle insan yok. Hiç olmazsa ben varım. Zahit bir bilim adamıyım.

İYİ Kİ DARBEDE SONRA OKULDAN ATILMIŞIM

"Dünya bilimler tarihi yeniden yazılmalı" demişsiniz. Bu tarihte kimler yer almalı?

Kendimden bahsetmek zorundayım. Altmış yıldan beri İslam bilimleri tarihi yazıyorum. Frankfurt'ta İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü kurdum. Onu kurarken mesuliyetler üzerine aldım. Bu iyi mi yoksa kötü mü oldu?

Bilimiyorum ama bu enstitüde 1400 cilt kitap yattık. Son günlerde yine İslam bilimleri üzerine kitabım çıktı. Kendini dağıtmışaydım yirmi cilt yazabilirdim. Bu deliktir. Ama buna üzerine aldım. Şimdiye kadar 27 tane tarihsel yazı yazdım. Bu tarihsel yazıların 27'si 1960 askeri darbesi sırasında üniversiteden uzaklaştırılan ve 147'likler diye bilinen akademisyenler arasındaydınız. Bu darbe sizi Almanya'ya sürdü. Bugün nasıl hissediyorsunuz?

Şöyle söyleyeyim; bir gün darbeyi yapan bakanlardan Mehmet Özgüneş'in yanına gittim. Ona şunu söyledim: Size karşı muhalifim. Siz her şeyi yanlış yaptınız, fakat içlerinde sadece bir şeyi doğru yaptınız... Bu da beni bu ülkeden dışarı çıkarmış olmanız" dedim. Çünkü o çıkarmasaydı bu kadar çok şey öğrenemeyebilirdim.

TEZLERİME ÖNCE İNANMADILAR

İddianız neydi? Ben bütün dünya haritalarını 19 yüzyıla kadar Müslümanlar tarafından yapıldığını Avrupa'daki haritaların bunların kopyasını olduğunu ispat etmeye çalıştım. Buna şaşırdı. Ama bunu bana yirmi yıl önce söylemiş olsaydınız ben de "imkansız" derdim.

Bu bilginin doğruluğuna ne zaman ulaştınız?

İslam coğrafyası üzerine çalıştığım on birinci yılında bu realiteye ulaştım.

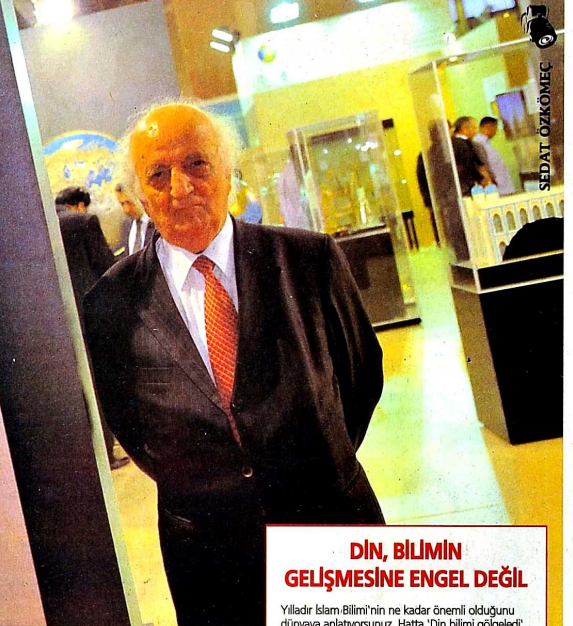
Peki ya sonuç?

Bundan bugünkü bilime göre hiç kimsenin beni vazgeçiremeyeceğini biliyorum. O bana "İnanmıyorum burada bir irrasyonellik yapıyorsunuz" dedi. "Lütfen kitabımı oku dellillerime bak sonra seninle konuşalım" dedim. Ki yıl sonra beni aradı. "Fuat senin kitabını okudum, dellillerine baktım ve tezlerini kabul ediyorum" dedi. Ben biliyorum ki insanların çok zor kabul edeceği iddiaları ortaya atıyorum.

Başka sizin tezlerinizi fark edip, kabul ederken İslam dünyası bunların ne kadar farkında?

Uyursun farkında olacak. Hala uyku da yanı...

Ben öyle söylemedim. (Gülüşmeler)

DİN, BİLİMİN GELİŞMESİNE ENGEL DEĞİL

Yıllardır İslam bilimleri'nin ne kadar önemli olduğunu dünyaya anlatıyoruz. Hatta "Din bilimi gölgesi" başlığını reddediyorsunuz. Neye dayanarak?

Yahudi bilim adamı Rosenthal'a arkadaşlık, ara sıra mektuplaşırdık. Kimiz de birbirimize hümet ederdik. Diyor ki; "Bekli de kapısını hızla genişleyen çeviri faaliyetlerini temellendirmek için Müslümanlara tıp, kimya gibi pozitif bilimlerle tanışmayı çakıcı gösteren ne pratik faydacılık ne de felsefi teolojik sorunlarla uğraşmalarına sebep olan teorik faydacılık yeteri olabildi. Eğer İslam dini başlangıçtan itibaren bilim rolünü dinin bütün bir insan hayatının aslı itici gücü olarak öne sürmüştü olsaydı. Bilim İslam da böylelikle merkezi bir konuma yerleştirilmişti.

Neredeyse dini bir saygı görmemiş olmasaydı mühtemelen her faaliyetin olduğu kadar daha az "bilimsel" daha az sürükleyici ve daha ziyade yaşamak için zaruri olanı almayı bilinenen farklı bir şekilde sınırlanmış olarak kalırdı." Ne kadar müthiş değil mi? Bunu siz söyleyemez ne olur ki?

Ben Müslüman olduğum için bunu söyleyem miyordum. Yahudi kökenli büyük ve ınsafı bir oryantalist böyle bir şey söylemesi benim söylememden daha büyük bir şey. Ben mütemadiyen İslam bilimlerinin nasıl geliştiği ile ilgilieniyorum. İslam bilimlerinin umumiyeti üzerinde durulması bir tarafı, benim bile çok geç kaldığım bir yan var.

Nedir o?

İslam bilimlerinin herhangi bir kültür dünyasının tanımadığı bir hü alı var. İşe parmak sayarak başlıyan Araplar ikinci yüzyılda matematiğin tekniğini anlayacak hale geliyorlar, fizik ve geometriyi tercüme ediyorlar. Kimyayı ikinci yüzyılda deneysel ve matematik esaslara dayanan bir bilim olarak ortaya koyuyorlar.

Araplar bilim bu kadar hızlı öğrenmesini neye bağlıyorsunuz?

Bu sayfa bir gramer kitabı yazıyor. Üçüncü yüzyılın hemen hemen her alanında keşifler oluyor. İslamiyet'in gelişile insanlara bilime karşı bir susama bağlıyor. İslam gelidiğinde okuma yazma saygı parmakla sayılacak kadar azdı. Ama ben mesleğimdeki 65 yıldan beri gece gündüz İslam bilimleri tarihi ile uğraştım. Bu bana bazı görüşler kazandırdı. Arapların bilim sonucunda şunu fark ettim; İslam birinci yüz yılın sonlarına doğru okuma yazma orana bütün dünyaya göre daha fazlaydı. Sebepni ne?

İslam bilimleri tarihisi dediği, toplum bilimleri tarihisi George Sarton İslam bilimlerinin genel bilimlerdeki tarihini yerini oryantalistlerin etkilerine dayanarak bilim çağını Müslüman bilginlerin adıyla değerlendirilmiştir. O İslam bilimleri değil, Arap bilimleri diyor. Arap bilimlerinin gelişmesini büyüklüğünü mucize olarak görüyordu ve "Arap mucizesi" diyor. İlahi edemiyordu. Türklerin bunu duyması lazım. Çünkü onlara göre İslamı dışarı çıkıran şeyi bilmezler.

Bu şartlar olabilir mi?

Bugünkü gibi değil olmaz. Müslümanlar tarafından bilim neden ihmal edildi size?

Bugünkü din anlayışı ile ilgili olabilir. Beni çok zor bir yere sokmak istiyorlar. Kaçmaya çalışıyorum. Bu kadar kafı...

Peki bunun sebebi aklı ve ilahi olarak nasıl yorumlanırsa?

Allah kainatı yaratıyor. Ondan sonra tabiatı kuruyor yaratıyor. Bu kanuna göre bir çok gelişme oluyor. İlme din anımı yok. Allah insana irade veriyor. Çalgıyolarla kazanyorlar. Allah'ı adlı kabul etmek lazım. İlmiye araştırırken adalete arıyortuz. İktisadi ve ilmiye den bidden daha çok ileri yaza zengin? Tabiatı kanunun şartlarına göre daha iyi hareket ediyorlar. Bu sonuçta geliyorlar.

Bu şartlar olabilir mi?

Bugünkü gibi değil olmaz. Müslümanlar tarafından bilim neden ihmal edildi size?

Bugünkü din anlayışı ile ilgili olabilir. Beni çok zor bir yere sokmak istiyorlar. Kaçmaya çalışıyorum. Bu kadar kafı...

Peki bunun sebebi aklı ve ilahi olarak nasıl yorumlanırsa?

Allah kainatı yaratıyor. Ondan sonra tabiatı kuruyor yaratıyor. Bu kanuna göre bir çok gelişme oluyor. İlme din anımı yok. Allah insana irade veriyor. Çalgıyolarla kazanyorlar. Allah'ı adlı kabul etmek lazım. İlmiye araştırırken adalete arıyortuz. İktisadi ve ilmiye den bidden daha çok ileri yaza zengin? Tabiatı kanunun şartlarına göre daha iyi hareket ediyorlar. Bu sonuçta geliyorlar.

İSLAM DÜNYASI BU HALİYLE BİLİME ULAŞAMAZ

İslam ülkelerinin bilime karşı baskı batya oranla ne kadar ilerledi?

Şu kadarnı söyleyeyim; uzun bir uğraşdan sonra

baktım, 8. yüzyılda krativite başlayıp 16. Yüzyıla kadar devam ediyor. Avrupa'da 10. Yüzyıldan itibaren muhtelif yollardan başlıyor ve İslam bilimlerini alıyor. Bu en az 500 yıl sürüyor. 17. yüzyılın başında kendilerini önder görmeye başlıyorlar. Öğreniyorlar ve bir kısmı Müslüman oluyor. İktisadi ve iklim bakımından şartları daha iyi. Kendilerini önder görüyorlar.

Sonra baktıyorlar ve bu önderliği nasıl geçtiklerini biliyorlar.

Ne zannedyorlar? Tarihi gelişimin sonucu olduğunu

zannedyorlar. Müslümanlar baktıyor ki 17. yüzyıl sonunda Avrupa'da bilim alanında ilerleme kaydetmiş. Sonra Müslümanlar Avrupa'dan kendilerini üstün görmeye başlıyor. Kendilerini aşıya göreüyorlar bu defa...

Bu tarihten gelen bir kompleks aslında...

Bu o günden bugüne kadar devam ediyor. Mesela; nizami cediti dağıtmak istiyorlar ama hiçbir zaman bu geri kalmamı nedenlerini düşünmüyorlar.

Neden?

O genlikte oldukları için. Oryantalistler İslamı bilimleri'nin bir münakaşa ediyorlar. Benim şahıs inancına göre bunun din ile ilgili yok. Politik, jeopolitik ve iktisadi sebeplerden ötürü İslam dünyası gelişmeye başlıyor. Ticaret yolları değişiyor ve İslam dünyası çok genişlediği için bu

yükü taşıyıyor.

Coğrafi olarak gelişmişmiş olsaydı İslam dünyası bilimi elinde tutabilirdi miydi?

Onu biliyorum. Fakat mühim olan jeopolitik olarak kendilerine yeni bir dünya oluşturdular. Müslümanlar Avrupa'da komşu olduklarında ellerindeki Hipokrat ve Galile gibi önemli şahsiyetlerin kitaplarını tanımlarına rağmen dünya görüşü ve bilgiler hep İslam dünyasından geliyordu. İslam dünyası aridalarının yollarını değiştirdi. Gayret ettiler ve geçtiler. Ama 19. Yüzyıldan itibaren bu gayretlerle nederle sebep birbirine karıştırdı. Mühim olan Müslümanların nederlerini bulması. O hastalığı aklı öyle tedavi edebilirler. Bu henüz kimsede başlanmadı.

İslam bilimi eski gücüne kavuşabilir mi?

Onun şartları hazırlanması olabilir.

Bu şartlar olabilir mi?

Bugünkü gibi değil olmaz. Müslümanlar tarafından bilim neden ihmal edildi size?

Bugünkü din anlayışı ile ilgili olabilir. Beni çok zor bir yere sokmak istiyorlar. Kaçmaya çalışıyorum. Bu kadar kafı...

Peki bunun sebebi aklı ve ilahi olarak nasıl yorumlanırsa?

Allah kainatı yaratıyor. Ondan sonra tabiatı kuruyor yaratıyor. Bu kanuna göre bir çok gelişme oluyor. İlme din anımı yok. Allah insana irade veriyor. Çalgıyolarla kazanyorlar. Allah'ı adlı kabul etmek lazım. İlmiye araştırırken adalete arıyortuz. İktisadi ve ilmiye den bidden daha çok ileri yaza zengin? Tabiatı kanunun şartlarına göre daha iyi hareket ediyorlar. Bu sonuçta geliyorlar.